

Tonči MATULIĆ, Željko Mardešić. *Promicatelj koncilске obnove Crkve u Hrvatskoj*, Zagreb – Komiža, Kršćanska sadašnjost – Župa sv. Nikole, 2026, 220 str.

Nediljko A. Ančić
nancic@kbf.unist.hr

Ove godine obilježava se okrugla obljetnica smrti Željka Mardešića istaknutog hrvatskog sociologa religije koji nas je napustio prije dva desetljeća (2006.). Tim povodom se brojni njegovi prijatelji, kolege iz akademske zajednice i suradnici prisjećaju ovoga velikog čovjeka i značajnog znanstvenika, njegova svijetlog ljudskog lika i vrsnih djela koja svojom pronicavošću, uvjerljivošću, ali i aktualnošću, ne prestaju čitatelje inspirirati.

Sjećanje na uvažene i zaslužne osobe nerijetko iznjedri dublji i sveobuhvatniji pogled na njihovo stvaralaštvo i na djela koja su nam podarili. Tako je nedavno objavljena knjiga s naslovom: *Željko Mardešić. Promicatelj koncilске obnove Crkve u Hrvatskoj*. Autor je prof. dr. Tonči Matulić, nadareni i vodeći moralni teolog na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Matulić je dosad objavio brojne članke i vrijedne knjige od kojih su neke i nagrađivane. I ovo djelo – po odabranoj važnoj tematici koju obrađuje, po svojoj stilskoj svježini, lakoći izraza i angažiranom pristupu – ništa ne zaostaje za njegovim dosadašnjim uspješnicama.

Knjiga obuhvaća 220 stranica teksta podijeljena u šest tematskih cjelina. Četiri od tih poglavlja jesu studije koje je naš autor već objavio u časopisima i zbornicima radova, a sada ih prerađene i proširene skladno ukomponirao u naslovnu cjelinu. Najopsežniji dio jest prvo poglavlje (str. 16-79) nastalo u nedavnoj pripremi ove knjige. U njemu nam je zorno i argumentirano u glavnim crtama prikazan originalan lik angažiranog katoličkog vjernika i sustavnog znanstvenika Mardešića kao autentičnog promicatelja koncilске obnove Crkve. Matulić pritom ističe da ta temeljna odrednica čini sukus cijelog Mardešićeva opusa i djelovanja. Ona je okosnica koja ga je duhovno i idejno posve ispunjala i prožimala i za koju se zdušno i vjerno – gotovo četiri desetljeća – do kraja zalagao te svojim nastupima i pisanom riječju mjerodavno obilježio teološke rasprave i pastoralna nastojanja u postkoncilskom razdoblju obnove naše Crkve u Hrvatskoj.

Šesto, zadnje poglavlje (str. 207-219), čini svojevrstan sažetak temeljnih spoznaja do kojih autor dolazi u svome istraživanju i želi nam ih na kraju ukratko prezentirati. One nam ocrtavaju Mardešića kao izvanredan primjer osobe dijaloga i istinskog kršćanina po izboru, svjedoka istančane koncilske crkvenosti. Matulić ističe snažnu uvjerljivost takva svjedočanstva, ukazuje na duhovnu srodnost Mardešića i blagopokojnog pape Franje, naglašava važnost i neupitnost Drugoga vatikanskog koncila koji je – kao nijedan drugi tijekom duge povijesti Crkve – rasvijetlio i približio Evanđelje Isusa Krista. Autor s pravom tvrdi da se Mardešićevo djelo, njegovi stavovi, duboke analize iz područja sociologije religije i religijske fenomenologije te brojni spisi mogu smatrati istinskim teološkim mjestom (*locus theologicus*) koji teologiji pomaže da svestranije i dublje spozna društvene preobrazbe religije u današnjem svijetu i na razumljiv način izrazi evandeosku poruku, osobito u sadašnjem trenutku zaboravljenosti Koncila i nemara za sinodalnost te jačanja klerikalnih elemenata u Crkvi u Hrvatskoj.

Za pravo razumijevanje ove dojmljive publikacije Matulić nam u uvodu (str. 9-14) iznosi svoja korisna pojašnjenja i preciziranja s obzirom na nakanu koja ga je vodila u istraživanju, na odabir obrađivanih tema iz opusa Željka Mardešića te na stručno vrednovanje i procjene tih promišljanja. Ponajprije ističe da mu nije nakana donositi ocjenu i vrednovanje Mardešićevih socioloških istraživanja nego on daje svoje javno priznanje – *osobni hommage* – ovome vjerniku i znanstveniku, razapetom između »dviju jednako zahtjevnih vrijednosti, znanstvene i vjerničke« (str. 11), čija su djela »izrazito stimulativna za teologiju i teološka istraživanja i promišljanja« (str. 9) u suvremenom svijetu. Naš autor se u knjizi ne bavi ni kritičkim vrednovanjem teoloških radova drugih hrvatskih autora o Mardešiću, nego donosi isključivo rezultate (svojih) osobnih teoloških istraživanja i promišljanja tekstova iz kojih se jasno očituje Mardešićev osobni odnos prema događaju Drugoga vatikanskog koncila (1962.-1965.). Iz činjenice da je Željko Mardešić bio snažno privržen Koncilu, prevažnom događaju punom značenja, novosti i nade za vjernike, izviru i nameću se ključne teme i pitanja koja su ga kao vjernika i znanstvenika trajno i duboko zaokupljala i koje Matulić u poglavljima svoje knjige detaljnije obrađuje: koncilska obnova Crkve u Hrvatskoj, dijalog s ateistima, izazovi ideologizacije vjere, ideja koncilskog kršćanstva, fenomen desekularizacije i preobrazbe religije u posmodernom društvu. Ovaj *hommage* želi čitateljima prenijeti istinsko posvjedočenje o bitnoj važnosti Mardešićeva djela za vjeru i teologiju u suvremenom svijetu, da barem malo osjete njegovu strast za Koncil i koncilsku obnovu Crkve u Hrvatskoj.

Zacijelo treba pozdraviti objavljivanje ove knjige o Željku Mardešiću istinskom promicatelju koncilske obnove u povodu obilježavanja njegove smrti. Ona je, koliko mi je poznato, do sada najopširniji prikaz i tumačenje glavnih tema i odrednica Mardešića kao promotora novosti i važnosti Koncila na kojemu je svjetlo Evanđelja »ponovno zablistalo u Crkvi i na licu Crkve tako da

u suvremenom svijetu vjerodostojno odsjeva svjetlom Isusa Krista« (str. 12). Povrh toga ovim djelom Matulić istodobno daje značajan poticaj da se u povodu šest desetljeća završetka Drugoga vatikanskog koncila ne zaborave njegove temeljne nakane, da se nastave bitne teološke smjernice i da crpimo iz koncilski još uvijek aktualnog duhovnog i teološkog potencijala što nam ga je ostavio za crkvenu obnovu.

Knjiga je napisana razumljivim jezikom i tečnim stilom, ugodnim za čitanje. Ona pruža brojne vrijedne spoznaje i otkriva nove poglede na onodobna crkvena i društvena događanja i rasprave. Tematska poglavlja su logično povezana i kronološki prate razvojni put Mardešića od mladenaštva, preko sazrijevanja kao vjernika i znanstvenika – u čemu je glavni događaj bio Drugi vatikanski koncil. Novost i važnost Koncila za njega je bila duhovna i intelektualna prekretnica u kojoj je otkrio istinsko Evanđelje, nov duh i novi jezik, autentično svjedočenje vjere u suvremenom svijetu. U svojim izlaganjima Matulić djeluje uvjerljivo i pouzdano. Ono što opisuje i promišlja, što tvrdi ili zaključuje, uvijek potkrepljuje brojnim citatima iz Mardešićevih knjiga i članaka, a citira i druge autore kad se osvrću na Mardešića.

Poput čovjeka kojem je posvećeno i vrednota koje je on svjedočio i zastupao, ovo djelo promovira evanđeosku dobrotu i autentično svjedočenje, zrači otvorenošću i miroljubivošću. Čitatelja ne ostavlja ravnodušnim, već ga želi potaknuti i pridobiti za suradnju, probuditi oduševljenje za koncilsku obnovu Crkve u Hrvatskoj. Ostaje samo poželjeti da ova knjiga dopre do što više zainteresiranih čitatelja.

Napomena Uredništva: Knjiga je prvi put predstavljena 25. lipnja 2026. u Komizi na otoku Visu, dan uoči 20. obljetnice preminuća Željka Mardešića koji je i pokopan u Komizi, gdje su se sudionici promocije okupili na mjesnom groblju i pomolili za njegovu dušu. U organizaciji suizdavača knjige, župe sv. Nikole u Komizi, u Galeriji »Boris Mardešić« okupljene je pozdravio župnik don Ljubomir Galov, a o knjizi su govorili njezini recenzenti izv. prof. dr. sc. Vlaho Kovačević i prof. dr. sc. don Nediljko Ante Ančić, dok je program – protkan s nekoliko glazbenih izvedbi – vodio Bogoljub Mitraković. Predstavljanju je nazočila i Nada Mardešić, supruga Željka Mardešića.